

“HI HA MÉS LLUM QUAN ALGÚ PARLA”

Anna Casino i Moreno

-Tia, digue'm quelcom; tinc por perquè està molt fosc.

I la tia li diu: “De què et servirà, si de totes maneres no pots veure'm?”

I el nen li respon: “Això no importa, hi ha més llum quan algú parla.”

Tres assaigs de teoria sexual (1905)

Sigmund Freud

Començaré la meva intervenció com un conte per comentar un petit fragment de la meva experiència al Centre d'Assistència en Salut Sexual i Reproductiva. Us proposo una mica de fantasia en una jornada com aquesta...

Hi havia una vegada un equip de professionals que treballava en un centre, anomenat en aquell moment de Planificació i Orientació Familiar. En la seva pràctica es plantejaven:

-Per què una dona té por de l'embaràs i no utilitza cap mètode contraceptiu?

-Per què la dona maltractada pel marit no se'n separa?

-Per què un home es vol fer una vasectomia sense haver tingut cap fill?

I tot això, i més, els feia preguntar-se: Què passa? Per què? Què volen? I van decidir

buscar un/a psicòleg/psicòloga per formar part de l'equip de treball.

Mentrestant, a l'Hospital Municipal de Badalona, hi havia el Centre d'Higiene Mental (CHMB) desenvolupant una tasca de prevenció i d'atenció a la salut mental i oferint un tipus d'assistència diferent. I... vet aquí que es van trobar.

- Estem buscant un/a psicòleg/psicòloga interessat a treballar en l'atenció "psico" en aquest àmbit- deien les del barri de Sant Crist, i el gerent de l'hospital d'aquell moment ho va proposar al Centre d'Higiene Mental de Badalona.

- Volem fer un treball on no només es doni valor al cos, sinó també a la paraula- deien les de Planificació Familiar.

- Treballar la particularitat del subjecte, si la sexualitat per a la psicoanàlisi és el seu eix central. I tant que sí- deien els del CHMB.

Així va ser com vàrem iniciar plegats un viatge...Un viatge a través d'algunes idees, de la posada en comú d'interessos i d'intencions, de desigs i de dificultats i d'un diàleg per establir un llenguatge en comú per aconseguir d'abordar les demandes d'una manera integral i global ... Un viatge en un piset petitonet que ja havíem compartit amb alguns del CHMB, i que actualment continuem en un altre indret en un espai més ampli, i molt

possiblement més endavant el nostre treball continuarà... en altres espais.

El malestar

Doncs després d'aquests anys, ara us vull dir algunes idees:

La salut sexual i reproductiva és un exemple de com la ciència, possibilitada socialment, busca disputar-li a la mare naturalesa certs privilegis sobre la sexualitat i la reproducció. Tot això en funció del benestar o l'absència de malestar.

Tanmateix, no podem obviar el fet que la vida es mou en una dialèctica amb la mort, i que, lluny d'oposar-se, formen part l'una de l'altra i es donen sentit l'una a l'altra. En aquest aspecte és necessari integrar el malestar en la vida, la malaltia en la salut. Buscar el benestar sense conflicte és una il·lusió, però si ens entestem en la persecució del benestar a qualsevol preu, silenciament, sometent o ignorant el malestar propi de la vida, aquest fet comporta conseqüències.

Podem comprovar-ho tant a nivell individual com a nivell social. Quan es tracta d'un benestar fictici, ens trobem que amaga una corrupció; això es lògic, ja que tot allò que no està bé o fa mala olor i es tapa tendeix a corrompre's. Per un altre costat, tenir en compte el malestar no és només important per evitar la corrupció, o perquè les coses cada

vegada vagin pitjor, sinó perquè cert grau de tensió, de conflicte, és necessari tant per al desenvolupament de la societat com del subjecte.

En aquest sentit, és important tenir en compte que el subjecte es desenvolupa i estructura perquè suporta una certa tensió, un desplaer en l'aparell psíquic. Ha de suportar un cert grau de frustració, d'insatisfacció que l'estimula i el fa créixer.

Si la mare respongués, hipotèticament, a tota tensió que es produís en el nen, n'impediria el creixement amb la seva omnipresència.

Podem preguntar-nos si el moment actual no dificulta en alguns aspectes aquest creixement de l'individu. A vegades sembla que vulgui implantar-se un consens de benestar. Tot s'hi val, es pot tenir tot, tots hem d'estar bé, i sembla que estem bé quan no parlem, no preguntem, no protestem... Ja sabeu, allò de "calladeta estàs més maca" o "calladet estàs més maco". Si no es parla, tot va bé. Quan el que sembla més específicament humà és poder conviure amb certa inquietud pròpia de la vida.

La responsabilitat

En el moment actual hi ha la creença que per cada dolença o trastorn del nostre cos hi ha

un medicament oportú o se soluciona amb una pastilla. Es produeix un fenomen de des-subjectivació que es manifesta en la consulta on els símptomes no apareixen pràcticament estructurats, anomalies que manifesten una desestructuració de la persona.

Potser un dels trastorns més evidents de la nostra època és una pèrdua del valor de la paraula, com si aquesta paraula no tingués pes, ni relleu, ni relació amb el subjecte que la diu.

Aquesta desestructuració i des-subjectivació també es manifesta en una demanda sense implicació per part del pacient; com si digués: “Porto aquest problema, resolguime'l”, o quan se li pregunta: “Amb què pot tenir a veure allò que li passa?” la seva resposta és, “Si ho sabés, no hauria vingut “.

Un altre perill és on col·locar el límit a la submissió; certes submissións poden donar lloc a la destrucció. Però sense arribar a aquesta situació límit, la submissió del que molesta dona lloc als símptomes, entre els quals, aquells que anomenem disfuncions sexuals

La sexualitat

Les disfuncions són el producte del malestar inherent a l'ésser humà i del desig que l'estructura. Els símptomes són la manifestació d'un conflicte que es produeix en

una persona que té dificultats per reconèixer quelcom fonamental en relació al seu desig inconscient que busca ser escoltat i reconegut.

El símptoma tracta de fer callar aquest malestar i al mateix temps manifesta que aquest existeix i que el pacient hi té un conflicte.

La sortida, tant del símptoma com de la submissió, és possible trobar-la a través del reconeixement de la dona, de l'home, del desig, de la naturalesa, i en definitiva, de tot allò que ens molesta, i aprendre a viure-hi.

La contracepció

La salut sexual i reproductiva ha aconseguit una sèrie de guanys; entre ells, poder separar la sexualitat de la reproducció, que no es produeixi un embaràs en un acte sexual i també és possible el contrari, que es produeixi un embaràs sense un acte sexual.

És important tenir en compte les conseqüències d'aquest canvi, quan pot prendre el caire perillós de l'omnipotència, accedint sense obstacles al fill com un bé de consum més.

La planificació familiar va tenir, entre altres il·lusions, la lluita contra la

submissió i la marginació de la dona. En tant que professionals, no correm el risc de reproduir el que volíem evitar? Aquesta submissió i marginació es pot produir a través de la psicologització i de la medicalització, en el sentit de donar respostes automàtiques, alienes al subjecte i exponents del poder i saber psicològic i mèdic, a esdeveniments purament de la dona com la regla, l'embaràs, el part, la sexualitat, la menopausa. La psicologització i la medicalització li confereix un poder al professional en detriment del subjecte. Per exemple, quan a una dona embarassada que se sent trista se li diu que és producte dels canvis hormonals o per una depressió.

A vegades, la dona demana i s'ofereix passivament per ser manipulada, tractada com un cos sense paraules.

En altres casos, és la tecnificació, en la relació amb el/la pacient, el que contribueix a una despersonalització, traient-li importància al que el/la pacient vol dir.

Dèiem que lluitàvem contra la marginació, i una de les formes d'alienació potser la més important, és prendre-li la paraula a algú, parlar per ell, saber el que l'altre necessita.

Potser una de les funcions com a professionals podria ser no tancar la boca a qui necessita

expressar el seu malestar. Poder escoltar el que els pacients volen dir, tenint-los en compte com a subjectes, donant un valor a les seves paraules, fins i tot poder percebre que hi ha coses que no poden dir, però que els són vitals. I en fi, descobrir plegats, com el personatge d'*EL diari vermell d'en Flanagan* de l'Andreu Martín i en Jaume Ribera, que cadascú té una manera diferent de viure i que...

- hi ha gent que es llença a la piscina de cap.
- I n'hi ha que s'hi fica baixant les escales, a poquet a poquet.
- I n'hi ha qui s'hi llança en bomba.
- O qui necessita haver pres molt el sol i posar-se molt calent, abans de submergir-se.
- Hi ha a qui li costa molt decidir-se.
- I ha qui s'estima més que l'aigua estigui freda i hi ha qui la prefereix calenta o tebiona.
- I hi ha qui, un cop a dins, es posa a fer piscines a crol, com boig, d'una banda a l'altra, a tota velocitat.
- I n'hi ha qui la travessa plàcidament a braça.
- I hi ha qui fa el mort.
- I qui es capbussa...

I dit això, no s'hi val dir a ningú el que ha de fer com tot sovint ens demanen, sinó poder tenir els ulls tancats i les orelles obertes "perquè hi hagi més llum quan algú parla."

Presentat en la Jornada 25 aniversari del
Centre d'Higiene i Salut Mental de Badalona:
PSICOANÀLISI AL S.XXI?
Novembre de 2004

[SUMARIO](#)